משיבה הגמרא: אש נכתבה כדי לְאַתּוּיֵי – ללמד שחייבת אפילו בהזיק שאינה רגילה לעשותו, כגון אם לִיחֲכָה את נִירוֹ – קרקע חרושה של חבירו, וְסִכְּכָה – התחככה בְּאֲבָנָיו, וקלקלה אותם, שנאמר (שמות כב ה) 'כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה וגו' אוֹ הַשָּׂדֶה' ודרש רבי יהודה (לקמן ס.) מהמילה 'השדה' שגם בנזק של קרקע או אבנים אש חייבת.

*

שנינו במשנה (לעיל ב.), הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שדרכן להזיק ושמירתן עליך וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ.

מלשון המשנה משמע שיש אופני היזק נוספים שחיובם נלמד רק מהצד השוה שבכל האבות, ושואלת הגמרא: לְאַתּוּיֵי מַאי – אלו אופני היזק באה המשנה לרבות. משיבה הגמרא: אָמַר אַבָּיֵי, לְאַתּוּיֵי – ללמד את הדין בַּאֲבָנוֹ [או] סַכִּינוֹ וּמַשָּׂאוֹ שֶׁהֲנִיחָן בעליהם בִּרְאֹשׁ גַּגּוֹ, וְנָפְלוּ מן הגג בְּרוּחַ מְצוּיָה, וְהִזִּיקוּ, שהוא חייב לשלם. הגמרא מבררת באיזה אופן מדובר: הֵיכִי דָּמֵי, אִי בַּהֲדֵי דְּקָא אָזְלֵי קָא מַזְּקִי – אם הזיקו תוך כדי נפילתם, לא יתכן לבאר כך, משום שיקשה מדוע צריך ללמוד את החיוב בצד השוה, הלא הֵיינוּ תולדה של אֵשׁ, וּמַאי שְׁנָא – ומה שונה אֵשׁ מאלו, אם תאמר משום דְּאש כֹּחַ אַחֵר [הרוח] מְעוֹרֵב בּוֹ שמוליכה את האש למרחוק והאש מזיקה תוך כדי הילוכה, וּמָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתוֹ עָלֶיךָ, חָנֵי נַמִּי – גם אלו כֹּחַ אַחֵר מְעוֹרָב בָּהֶן, דהיינו הרוח שהפילה אותם מהגג ודוחפת אותם למטה, וְהם מָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתוֹ עָלֶיךָ.

הגמרא מעמידה את דברי אביי באופן אחר: וְאֶלָּא צריך לומר שאביי התכוין שהזיקו בָּתַר דְּנַיְיחֵי – לאחר שנפלו מראש גגו ונחו ברשות הרבים, ונתקלו בהם שור או חמור והזיקו בהם. מבררת הגמרא איך מדובר, אִי דְּאַפְקְרִינְהוּ – אם מדובר שהבעלים הפקיר אותם, אם כן בֵּין לְרַב הסובר (לקמן כח:) שכשלא הפקירם דינם כשור, וּבֵין לִשְׁמוּאֵל הסובר שכשלא הפקירם דינם כבור, כאן שהפקירם הֵיינוּ תולדה של בּוֹר, וּמַאי שְׁנָא – וכי במה שונה בּוֹר מאלו, שהרי חומרת הבור היא שֶׁכֵּן מִתְּחִילַּת עֲשָׂיָיתוֹ הוא עומד לְנֶזֶק, וְהוא מָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ, חָנֵי נַמִּי – גם אלו יש בהם את אותה חומרא, שתְּחִילַּת עֲשָׂיָיתָן – משעה שהונחו על הגג הם עומדים ומוכנים לְנֶזֶק, וְהם מָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ. אֶלָּא יש להעמיד באופן דְּלֹא אַפְקְרִינְהוּ – שלא הפקירם, ואם כן יקשה לְדעת שְׁמוּאֵל דְּאָמַר (שם) שכְּבוֹלְם – כל תקלה אף אם לא הפקירה, מְבוֹרוֹ לבד לָמְדָנוּ, ואם כן הֵיינוּ בּוֹר, ואין צורך ללמדם מהצד השוה.

הגמרא חוזרת בה ואומרת: לְעוֹלָם מדובר באופן דְּאַפְקְרִינְהוּ – שהפקירם, וּמכל מקום לֹא דָּמוּ – אינם דומים לְבוֹר, ואי אפשר ללמדם ממנו, שיש לפרוך, מַה לְבוֹר שֶׁכֵּן אֵין כֹּחַ אַחֵר מְעוֹרָב בּוֹ, שהרי הכורה את הבור עשה זאת בעצמו ללא סיוע, תֹּאמַר בָּהֶנֵי – באלו, שֶׁכֹּחַ אַחֵר מְעוֹרָב בָּהֶן – בעשייתם למזיק, דהיינו הרוח שהפילה אותם, אלא שיש להשיב, אֵשׁ תּוֹכִיחַ שכח אחר מעורב בה ואף על פי כן חייבת, ואם תפרוך, מַה לְּאֵשׁ שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, מה שאין כן באלו שלא הזיקו בהליכתם אלא לאחר שנחו, יש להשיב, בּוֹר תּוֹכִיחַ שאין דרכו לילך ולהזיק ואף על פי כן חייב, וְחָזַר הַדִּין שכיון שאין בכל אב המזיק את החומרא שיש בחבירו, יש ללמוד שלא החומרות הללו גורמות את החיוב, אלא הצד השוה שבהם שדרכן להזיק ושמירתן עליך, וממילא גם אבנו סכינו ומשאו שהניחם בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו לאחר שנחו ברשות הרבים, חייבים, שאף אלו דרכן להזיק ושמירתן עליך.

רבא מבאר באופן אחר איזה היזק נצרך ללמוד מהצד השוה שבכל אבות הנזיקין: רָבָא אָמַר, כוונת המשנה לְאַתּוּיֵי – ללמוד מהצד השוה ולחייב בּוֹר הַמִּתְגַּלְגֵּל בִּרְגְלֵי אָדָם וּבִרְגְלֵי בְּהֵמָה, כגון שהניח אבן ברשות הרבים, ורגלי אדם ובהמה גלגלו את האבן למקום אחר, ושם נתקלו בה שור או חמור וניזוקו. מבררת הגמרא: הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּאַפְקְרִינְהוּ – אם המניח את האבן הפקיר אותה, בֵּין לְרַב הסובר שכשלא הפקיר דינו כשור, וּבֵין לִשְׁמוּאֵל הסובר שכשלא הפקיר דינו כבור, כאן שהפקיר הֵיינוּ תולדה של בּוֹר, וּמַאי שְׁנָא – וכי במה שונה בּוֹר מאלו, שהרי חומרת הבור היא שֶׁכֵּן מִתְּחִילַּת עֲשָׂיָיתוֹ הוא עומד לְנֶזֶק, וְהוא מָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ, חָנֵי נַמִּי – גם אלו יש בהם את אותה חומרא, שתְּחִילַּת עֲשָׂיָיתָן – משעה שהונחו על הגג הם עומדים ומוכנים לְנֶזֶק, וְהם מָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ. אֶלָּא יש להעמיד באופן דְּלֹא אַפְקְרִינְהוּ – שלא הפקירם, ואם כן יקשה לְדעת שְׁמוּאֵל דְּאָמַר (שם) שכְּבוֹלְם – כל תקלה אף אם לא הפקירה, מְבוֹרוֹ לבד לָמְדָנוּ, ואם כן הֵיינוּ בּוֹר, ואין צורך ללמדם מהצד השוה.

הגמרא חוזרת בה ואומרת: לְעוֹלָם מדובר באופן דְּאַפְקְרִינְהוּ – שהפקירם, וּמכל מקום לֹא דָּמוּ – אינם דומים לְבוֹר, ואי אפשר ללמדם ממנו, שיש לפרוך, מַה לְבוֹר שֶׁכֵּן אֵין כֹּחַ אַחֵר מְעוֹרָב בּוֹ, שהרי הכורה את הבור עשה זאת בעצמו ללא סיוע, תֹּאמַר בָּהֶנֵי – באלו, שֶׁכֹּחַ אַחֵר מְעוֹרָב בָּהֶן – בעשייתם למזיק, דהיינו הרוח שהפילה אותם, אלא שיש להשיב, אֵשׁ תּוֹכִיחַ שכח אחר מעורב בה ואף על פי כן חייבת, ואם תפרוך, מַה לְּאֵשׁ שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, מה שאין כן באלו שלא הזיקו בהליכתם אלא לאחר שנחו, יש להשיב, בּוֹר תּוֹכִיחַ שאין דרכו לילך ולהזיק ואף על פי כן חייב, וְחָזַר הַדִּין שכיון שאין בכל אב המזיק את החומרא שיש בחבירו, יש ללמוד שלא החומרות הללו גורמות את החיוב, אלא הצד השוה שבהם שדרכן להזיק ושמירתן עליך, וממילא גם אבנו סכינו ומשאו שהניחם בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו לאחר שנחו ברשות הרבים, חייבים, שאף אלו דרכן להזיק ושמירתן עליך.

רבא מבאר באופן אחר איזה היזק נצרך ללמוד מהצד השוה שבכל אבות הנזיקין: רָבָא אָמַר, כוונת המשנה לְאַתּוּיֵי – ללמוד מהצד השוה ולחייב בּוֹר הַמִּתְגַּלְגֵּל בִּרְגְלֵי אָדָם וּבִרְגְלֵי בְּהֵמָה, כגון שהניח אבן ברשות הרבים, ורגלי אדם ובהמה גלגלו את האבן למקום אחר, ושם נתקלו בה שור או חמור וניזוקו. מבררת הגמרא: הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּאַפְקְרִינְהוּ – אם המניח את האבן הפקיר אותה, בֵּין לְרַב הסובר שכשלא הפקיר דינו כשור, וּבֵין לִשְׁמוּאֵל הסובר שכשלא הפקיר דינו כבור, כאן שהפקיר הֵיינוּ תולדה של בּוֹר, וּמַאי שְׁנָא – וכי במה שונה בּוֹר מאלו, שהרי חומרת הבור היא שֶׁכֵּן מִתְּחִילַּת עֲשָׂיָיתוֹ הוא עומד לְנֶזֶק, וְהוא מָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ, חָנֵי נַמִּי – גם אלו יש בהם את אותה חומרא, שתְּחִילַּת עֲשָׂיָיתָן – משעה שהונחו על הגג הם עומדים ומוכנים לְנֶזֶק, וְהם מָמוֹנְךָ וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ. אֶלָּא יש להעמיד באופן דְּלֹא אַפְקְרִינְהוּ – שלא הפקירם, ואם כן יקשה לְדעת שְׁמוּאֵל דְּאָמַר (שם) שכְּבוֹלְם – כל תקלה אף אם לא הפקירה, מְבוֹרוֹ לבד לָמְדָנוּ, ואם כן הֵיינוּ בּוֹר, ואין צורך ללמדם ממזיק נוסף בצד השוה.

הגמרא חוזרת בה ואומרת: לְעוֹלָם מדובר דְּאַפְקְרִינְהוּ – שהפקירם, וְאף על פי כן לֹא דָּמוּ – אינם דומים לְבוֹר, משום שיש לפרוך, מַה לְבוֹר שֶׁכֵּן כרה או פתח אותו ברשות הרבים שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, תֹּאמַר בָּהֶנֵי – באלו, דְּהוציא את המים בִּרְשׁוּת בית דין לרשות הרבים,

ויש להשיב, **שׁוֹר יוֹכִיחַ**, שמהלך ברשות הרבים ברשות בית דין, ככל אדם שיש לו רשות להלך ברשות הרבים, ואף על פי כן אם הזיק חייב, אך יש לפרוך, **מַה לְּשׁוֹר שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק**, ויתכן שמחמת חומרא זו הוא חייב, אלא שיש להשיב, **בּוֹר תּוֹכִיחַ**, שאף שאין דרכו לילך ולהזיק חייב, **וְחָזַר הַדִּין**, שהחומרא שיש בשניהם היא הסיבה לחייבם, וחומרא זו היא כמבואר במשנה הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך.

רבינא מבאר באופן אחר איזה היזק נצרך ללמוד מהצד השוה שבכל אבות הנזיקין: **רָבִינָא אָמַר**, הצד השוה שבמשנתינו בא **לְאַתויֵי** – ללמד **הָא דְּתָנַן, הַפּוֹתֵל וְהָאִילָן שֶׁנָּפְלוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיקוּ**, בין בשעת הנפילה ובין לאחר הנפילה, בעליהם **פְּטוּר מִלְּשַׁלֵּם**, משום שהוא אנוס. ואם בית דין ראו שכותלו ואילנו נוטים ליפול, **וְנָתְנוּ לוֹ זְמַן** שלושים יום **לְקוֹץ אֶת הָאִילָן וְלִסְתּוֹר אֶת הַכּוֹתֶל, וְנָפְלוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן וְהִזִּיקוּ, פָּטוּר**, אולם אם לא קצץ ולא סתר בתוך הזמן שנתנו לו, ונפלו הכותל והאילן **לְאַחַר הַזְּמַן** שקצבו לו בית דין והזיקו, **חַיָּיב**. וחיוב זה נלמד מן הצד השוה.

מבררת הגמרא: **הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּאַפְקְרֵהּ** – אם הפקיר את הכותל והאילן קודם שהזיקו, יקשה מדוע נצרך הלימוד של הצד השוה, הלא **בֵּין לְרַב בֵּין לִשְׁמוּאֵל חֲיֵינוּ** תולדה של **בּוֹר, וּמַאי שְׁנָא** – וכי מה שונה **בּוֹר** מאלו, שהרי התכונות של בור הן **דְּהֵזִּיקוּ מָצוּי**, שהרגילות היא שנופלים שם בהמות, **וּשְׁמִירָתוֹ עָלֶיךָ, הָנֵי נַמִּי** – גם אלו [הכותל והאילן] **הֵזִּיקָן מָצוּי וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ. וְאִי דְּלָא אַפְקְרֵינְהוּ** – ואם לא הפקירם, יקשה **לְדַעַת שְׁמוּאֵל דְּאָמַר שִׁבּוּלֵם** – כל התקלות, בין שהפקירן בין שלא הפקירן, **מְבוֹרוֹ** בלבד **לָמַדְנוּ**, ואם כן **הֵיינוּ** תולדת **בּוֹר**, ומדוע נצרך הצד השוה.

חוזרת בה הגמרא ואומרת: **לְעוֹלָם דְּאַפְקְרֵינְהוּ** – מדובר שהפקירם, **וְלֹא דָּמֵי** – ואינם דומים **לְבוֹר**, משום שיש לפרוך, **מַה לְּבוֹר שֶׁכֵּן מִתְּחִלַּת עֲשָׂיָיתוֹ** הוא עומד **לְנָזֵק, תֹּאמַר בְּהָנֵי** – באלו **שֶׁאֵין מִתְּחִלַּת עֲשָׂיָיתָן לְנָזֵק**, שהרי כשבנה את הכותל ונטע את האילן לא היו רעועים. אך יש להשיב, **שׁוֹר יוֹכִיחַ**, שאינו עומד מתחילתו לנזק ואף על פי כן חייב, אמנם יש לפרוך, **מַה לְּשׁוֹר שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק**, ויתכן שלכן חייב, ויש להשיב, **בּוֹר תּוֹכִיחַ** שגם הוא אינו הולך אלא מזיק במקומו, ואף על פי כן חייב, **וְחָזַר הַדִּין** ללמוד מהצד השוה שבהן. וזו כוונת משנתינו, במה שכתבה שיש בהן צד השוה, לרבות חיוב הכותל והאילן שנפלו.

*

שנינו במשנה, **כְּשֶׁהִזִּיק חַב** המזיק **הַמַּזִּיק** לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ. מדקדקת הגמרא, מדוע אמר התנא **חַב הַמַּזִּיק**, הלא **חַיָּיב הַמַּזִּיק מִיבָּעֵי לֵיהּ** – היה צריך לומר, כלשונו הרגיל תמיד. **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, תַּנָּא** – תנא זה **יְרוּשָׁלְמִי הוּא, דְּתָנֵי לִישָׁנָא קַלִּילָא** – ששונה דבריו בלשון קצרה, ולכן אמר 'חב' במקום 'חייב':

ו:

שנינו במשנה, וכשהזיק חב המזיק **לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי נֵזֶק** במיטב הארץ: **תָּנוּ רַבָּנָן**, נאמר בתורה, (שמות כב ד) 'כִּי יַבְעֶר אִישׁ [–ישלח את בהמותיו ויזיקו] שָׂדֶה אוֹ כָרֶם, וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ [–הוא נזק שנעשה על ידי מדרך כף רגל הבהמה], וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר [–או נזקי שן הבהמה שאכלה את שדה חבירו, אזי] **מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם**' והמשמעות הפשוטה היא שהכוונה היא לשדה והכוונה היא שישלם המזיק את נזקו לפי **מֵיטַב שָׂדֵהוּ שֶׁל הַנִּיזָּק וּלְפִי מֵיטַב כַּרְמוֹ שֶׁל הַנִּיזָּק, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל**. – והבינה הגמרא כעת שכוונת רבי ישמעאל היא לומר שגם אם אכלה הבהמה פירות ערוגה בחושה, שמים כמה שוה הערוגה המשובחת ביותר בשדהו של הניזק עם פירותיה, וכמה תהיה שוה בלא פירותיה, ואת ההפרש ישלם המזיק לניזק. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לֹא בָא הַכָּתוּב** ללמדנו גובה תשלומי הנזק, **אֶלָּא** בא ללמדנו במה משלם את תשלומי הנזק, והיינו שאם בא המזיק לשלם דמי היזקו בקרקע, עלינו **לְגַבּוֹת לְנִזְקִין מִן הָעֲיִדִּית** שבנכסיו, כלומר, שישלם את נזקו מהקרקע הטובה של המזיק, ולא מהקרקע הגרועה שלו. והוסיף רבי עקיבא ואמר **וְקַל וָחוֹמֶר לְהֶקְדֵּשׁ** – שגם הקדש גובה תשלומיו מעידית. ולהלן, תבאר הגמרא באיזה תשלומים להקדש מדובר.

הגמרא מקשה על דברי רבי ישמעאל: ולדעת **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל** קשה, שאמנם אם **אָכַל** השור מערוגה **שְׁמִינָה**, מובן **שְׁמִינָה** דמי ערוגה **שְׁמִינָה**, אבל אם **אָכַל** מערוגה **בְּחוּשָׁה** וכי דין הוא **שְׁמִינָה** דמי ערוגה **שְׁמִינָה**, הלא לא הזיק אלא ערוגה כחושה, ומדוע ישלם יותר ממה שהזיק.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** – דברי רבי ישמעאל אמורים **בְּגוֹן שֶׁאָכַל** השור **עֲרוּגָה** מִבֵּין הָעֲרוּגוֹת, **וְלֹא יָדְעִינַן** – ואין אנו יודעים, **אִי** ערוגה **בְּחוּשָׁה אָכַל, אִי שְׁמִינָה אָכַל**, ובאופן זה בא הכתוב ללמדנו **דִּמְשַׁלֵּם** דמי ערוגה **שְׁמִינָה**.

דוחה הגמרא ביאור זה: **אָמַר רָבָא**, לא מסתבר לומר שבמקרה כזה ישלם דמי ערוגה שמינה, שהרי **וּמָה אִילּוּ יָדְעִינַן דִּבְחוּשָׁה אָכַל, לֹא הָיָה** המזיק **מְשַׁלֵּם אֶלָּא** דמי ערוגה **בְּחוּשָׁה, הַשְׁתָּא דְּלֹא יָדְעִינַן אִי** ערוגה **בְּחוּשָׁה אָכַל, אִי שְׁמִינָה אָכַל**, וכי דין הוא **שְׁמְשַׁלֵּם** דמי ערוגה **שְׁמִינָה**, והלא כלל הוא בידינו בכל מקום שיש ספק, **שַׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ, עָלָיו** – על התובע מוטלת הָחובה להביא **רְאָיָה** לדבריו, וכיון שלא הוכיח הניזק שהשור אכל ערוגה שמינה מדוע יתחייב המזיק לשלם דמי ערוגה שמינה.

מביאה הגמרא ביאור אחר במה נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא: **אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב**, גם רבי ישמעאל מודה שמשלם את דמי הערוגה שאכל כמו שהיא, **וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** – מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא אמורה באופן שלמזיק ישנם קרקעות מעולות יותר משל הניזק, **וּבְגוֹן שֶׁהָיְתָה עֲיִדִּית דְּנִיזָּק** – הקרקע המעולה ביותר של הניזק, שוה **כְּזִיבּוּרִית דְּמַזִּיק** – כמו הקרקע הגרועה ביותר של המזיק, והמזיק רוצה לשלם לו בקרקע. **וּבָא פְּלִינִי, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר בְּדִנְזָק שַׁיְּימִינַן** – שכשאמרה התורה שעל המזיק לשלם 'מֵיטַב שָׂדֵהוּ', הכוונה היא לשדה המעולה של הניזק, ולכן באופן זה ישלם המזיק את הקרקע הגרועה שלו, כיון שהיא שוה כמו הקרקע המעולה של הניזק. **וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר בְּדַמַּזִּיק שַׁיְּימִינַן** – כוונת התורה היא לשדה המעולה של המזיק, וכיון שכן ישלם המזיק את הקרקע המעולה שלו.

מבררת הגמרא: **מַאי מַעְמָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל** שסובר ש'מֵיטַב שָׂדֵהוּ' הוא השדה המעולה של הניזק.

מבארת הגמרא: רבי ישמעאל למד זאת בגזירה שוה, **נֶאֱמַר 'שָׂדֶה' לְמַטָּה** – בסוף הפסוק נאמר לשון שדה לעניין תשלומי הנזק, 'מֵיטַב שָׂדֵהוּ... יְשַׁלֵּם', **וְנֶאֱמַר שָׂדֶה לְמַעְלָה** – וכן בתחילת הפסוק, נאמר לשון שדה לעניין מעשה הנזק, 'וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר', **מָה הַשָּׂדֶה הָאֲמוּר לְמַעְלָה** הכוונה היא לשדה **דְּנִיזָּק** – שהרי ההיזק נעשה בשדהו של הניזק, **אַף הַשָּׂדֶה הָאֲמוּר לְמַטָּה** הכוונה היא לשדה **דְּנִיזָּק** – ומכאן למד רבי ישמעאל ש'מֵיטַב שָׂדֵהוּ' הכוונה היא לשדה המעולה של הניזק.

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי עֲקִיבָא** מנין לו ש'מֵיטַב שָׂדֵהוּ' הוא הקרקע המעולה של המזיק.

משיבה הגמרא: רבי עקיבא למד זאת ממשמעות הכתוב **'מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם'** והמשמעות הפשוטה היא שהכוונה היא לשדה **דְּהַאי דְּקָא מְשַׁלֵּם** – של זה שמשלם, דהיינו המזיק, ואין כח לגזירה שוה לעקור את המשמעות הפשוטה של הכתוב.

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל**, היאך למד מגזירה שוה דין שעוקר את המשמעות הפשוטה של הכתוב.

משיבה הגמרא: הגזירה שוה אינה עוקרת לגמרי את משמעות הכתוב, אלא **אַהֲנֵי גְּזֵרָה שָׁוָה וְאַהֲנֵי קְרָא** – יש מקום שבו הועילה הגזירה שוה ללמוד ממנה שמשלם מיטב שדהו של הניזק, ויש מקום שהועילה המשמעות הפשוטה של הכתוב ללמוד ממנה שמשלם מיטב שדהו של המזיק. ומבארת הגמרא: **אַהֲנֵי גְּזֵרָה שָׁוָה, כְּדִקָאָמְינָא** – כפי

המשך בעמוד מה

שאמרנו למעלה, שבמקרה שבו הקרקע המעולה של הניזק שוה כמו הקרקע הגרועה של המזיק, משלם המזיק מהקרקע הגרועה שלו. **וְאַהֲנֵי קְרָא, כְּגוֹן דְּאִית לֵיהּ לְמַזִּיק שְׁתֵּי קַרְקָעוֹת, הָאַחַת עֲדִידִית, וְהַשְׁנִיָּה זִיבּוּרִית, וְעֲדִידִית לְנַיְזָק,** – ולניזק יש קרקע עדידית, אך אינה מעולה כמו העדידית של המזיק, **וְכֵן הַקַּרְקַע הַזִּיבּוּרִית דְּמַזִּיק לֹא שָׁוְיָא כְּעֲדִידִית דְּנַיְזָק** – אינה שוה כמו הקרקע המעולה של הניזק, ונמצא שלמזיק אין קרקע השוה לקרקע המעולה של הניזק, אלא או קרקע משובחת ממנה, או גרועה ממנה, ובאופן זה למדים אנו מהמשמעות של הכתוב **דְּמְשַׁלֵּם לֵיהּ מֵמֵיטַב יְדִידֵיהּ** – שישלם מהקרקע המעולה של המזיק, והחידוש בזה הוא, **דְּלֹא מָצֵי אָמַר לֵיהּ** – המזיק לניזק **תָּא אַתְּ גְּבֵי מִזִּיבּוּרִית** – בא ותגבה את חובך מהקרקע הגרועה שלי, שהרי איני חייב לשלם לך בקרקע השוה יותר מהקרקע המשובחת שיש לך, **אֶלָּא גְּבֵי מֵמֵיטַב** – לכך בא הלימוד ממשמעות הכתוב לומר שבמקום שאין המזיק יכול לשלם לו מה'מיטב שדהו' של הניזק, עליו לשלם לו מ'מיטב שדהו' של המזיק ולכן גובה מהקרקע המשובחת של המזיק.

הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא שהובאה לעיל. נאמר בברייתא: **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לֹא בָּא הַכָּתוּב אֶלָּא לִגְבוֹת לִנְזָקִין מִן הָעֲדִידִית, וְכָל וְחוֹמֶר לְמִשְׁלַם חוּבוֹ לְהֶקְדֵּשׁ** שצריך לשלם בקרקע עדידית שלו. מבררת הגמרא: **מַאי כָּל וְחוֹמֶר לְהֶקְדֵּשׁ** – באיזה תשלומים להקדש מדובר, **אִילֵימָא** שמדובר באופן **דְּנָגַח תּוֹרָא דִּידֵיהּ לְתוֹרָא דְּהֶקְדֵּשׁ** – שנגח שור של הדיוט, את השור של הקדש, הלא **'שׁוֹר רֵעֵהוּ' אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ**, ולמדים מכך שהנוגח שור של הקדש פטור מלשלם, וכיון שכן לא יתכן שהלימוד שהתשלומים להקדש צריכים להיות מעדידית נכסיו הוא באופן זה.

אֶלָּא הקל וחומר בא ללמדנו **לְאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי לתת מָנֶה** – מאה דינרים **לְבֶדֶק הַבַּיִת** של בית המקדש, ואין לו במה לפרוע אלא מן הקרקע, **דְּאָתֵי** – שבא **הַגְּזֵבָר וְשָׁקִיל** – וגובה את החוב **מֵעֲדִידִית** של הנודר.

מקשה הגמרא: **לֹא יְהֵא אֶלָּא כְּבַעַל חוֹב** –לא יהא הגזבר עדיף מאדם שהלוה כסף לחבירו,